

Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı - Kütahya Örneği

Hasan DURAN*

Özet: Demokratik bir devlette bireyler, siyasal alanla ilgili eylemlere katılır, siyasal mekanizmaları etkiler ve siyasetten etkilenirler. Demokratik çağdaşlaşmanın önemli göstergelerinden birisi de, toplumda yer alan bireylerin siyasal karar alma sürecine katılmalarının sağlanmasıdır. Bu çalışmada, bireylerin siyasal katılımı ve bu katılımı etkileyen kaynaklarla ilgili kısa teorik bilgiler ve konu ile ilgili olarak Kütahya ili Tavşanlı ilçe merkezinde gerçekleştirilen ampirik bir uygulama yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal katılma, siyasal katılmanın kaynakları, siyasal katılmayı etkileyen faktörler

A Study on Factors Affecting Political Participation: An Application in Tavşanlı, Kütahya

Abstract: Individuals in a democratic state participate in the political actions, affect mechanisms and influenced by politics. One of the basic indicator of political modernization is to provide the appropriate circumstances in which citizens could participate. In this study, political participation, the related factors in a brief theoretical frame and a survey carried out in Tavşanlı-Kütahya is involved.

Key-words: Political participation, sources of political participation, factors on political participation

GİRİŞ

Bir disiplin olarak kabul edilip incelenmeye başlandığı tarihten bugüne kadar geçen süreç içerisinde siyaset bilimi, başlangıçta 'devlet'i temel konu olarak kabul ederken zamanla devletin yerini 'iktidar' olgusu almıştır. Daha sonra ise ilgi alanına yeni sosyolojik yaklaşımlar girmiş ve siyaset bilimi, siyasal kurumlar ve sistemlerle ilgilenmeye başlamıştır¹.

Modern anlamda devletlerin* ortaya çıkması çok gerilere dayanmamaktadır. Tarihsel olarak Batı Avrupa'da devlet ancak 16.ve 17. yüzyıllarda ortaya çıkmış olan nispeten yeni bir olgudur.² Günümüzdeki anlamıyla ulus devlet, ortaçağın sonlarında, yeniçağın başlarında

* Yard. Doç. Dr. Dumlupınar Ünievritesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

¹ Esat Çam, **Siyaset Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul, 1987, s.34-39.

* Devletin kökeni ve doğuşu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: **Devlet Kuramı**, Der: Cemal Bali Akal, Dost Kitabevi, Ankara. 2000.

² Norman P. Barry, **Modern Siyaset Teorisi**, Çev: Mustafa Erdoğan, Yusuf Şahin, Liberte Yayınları, Ankara, 2004, s. 66.

Avrupa'da feodalitenin çöküşü ve kilisenin siyasal etkinliğinin azalmasıyla ortaya çıkmıştır.³ George H. Sabine de benzer bir şekilde modern devlet teorisini Machiavelli (1469-1527) ile başlatmaktadır⁴. Machiavelli'nin modern devlet teorisi ile ilgili en ünlü çalışması The Prince (Il Principe)'dir⁵.

Siyasal katılma sorununun belirmesi ise yeni bir durumdur. Devletlerin demokratikleşmesi süreci yoğun bir toplumsal ve siyasal mücadele sonucunda gerçekleşmiştir. Demokratik bir devlette de bireyler, siyasal alanla ilgili eylemlere katılırlar ve siyasal mekanizmaları etkilerler ve de siyasetten etkilenirler. Demokratik çağdaşlaşmanın önemli göstergelerinden birisi de toplumda yer alan aktörlerin siyasal karar alma sürecine katılmalarının sağlanmasıdır. Siyasal katılım, devletin halkıyla bütünleşmesini sağlayarak onun güçlenmesini sağlar⁶.

I. Siyasal Katılma

Sosyal bilimlerin temel sorunlarından birisi olan kavramlar üzerinde ortak bir tanım üzerinde anlaşamama, siyasal katılma kavramında da karşımıza çıkmaktadır. Yapılan tanımlardan bir kısmı siyasal davranışları, bir kısmı üretim ilişkilerini, bir kısmı hukuka uygun eylemleri ve bir kısmı da istekleri doğrultusunda bireylerin sergiledikleri bağımsız eylemleri katılma olarak tanımlamaktadırlar. İlk olarak dar anlamda siyasal katılma, siyasal sistem içinde vatandaşların doğrudan ya da dolaylı olarak yöneticilerin seçimin ve kararlarını etkilemeyi amaç edinen eylemler bütünüdür⁷. Siyasal katılma, bir toplumun üyesi ile o toplumdaki siyasal otorite arasındaki bir bağıdır⁸. Tüze sorunu olarak siyasal katılma, elverişli bir tüzel ortamda, siyasal hakların ortaya çıkardığı bir sonuçtur⁹. Geniş anlamda siyasal katılma, bürokrasi ve siyasal karar alma sürecinin her aşamasına katılmaktır¹⁰. Bireyin otonom karar ve tercihlerinin siyasal

³ Münci Kapani, **Politika Bilimine Giriş**, 4.B., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988, s. 40.

⁴ George H. Sabine, Thomas L. Thorson, **A History of Political Theory**, 4. Edition, Holt, Rinehart and Winston, International Edition, 1973, s. 311-331.

⁵ Tudor Jones, **Modern Political Thinkers and Ideas**, Routledge, London, 2002, s. 2., Alessandro Passerin d'Entrèves, 'Devlet Kavramı', **Devlet Kuramı**, derleyen: Cemal Bali Akal, Dost Yayınları, Ankara, 2000, s. 196-197.

⁶ M. Akif Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2000, s. 27-28.

⁷ Çam, **a.g.e.**, s. 279.

⁸ Ersin Kalaycıoğlu, **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İ.Üni. SBF Yayınları, İstanbul, 1983, s. 10.

⁹ Cem Eroğul, **Devlet Yönetimine Katılma Hakkı**, 2.B, İmge Kitabevi, Ankara, 1999, s. 35.

¹⁰ Çukurçayır, **a.g.e.**, s. 30.

otorite üzerinde etkisinden oluşan bir ilişkidir¹¹. Başka bir tanım da vatandaşların siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak tanımlanmakta ve katılmanın basit bir meraktan yoğun bir siyasal eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanından oluştuğu belirtilmektedir¹².

Bu çalışmada, katılmayı özellikle Münci Kapani'nin yapmış olduğu tanım çerçevesinde ele almaktayız. Katılma ile amaçlanan olgu, bireylerin demokratik değer ve süreçleri benimsemesinin yanı sıra bu değer ve süreçlere bağlılığının sürdürülmesidir. Katılma uygulamaları bireyin davranışlarını değil, aynı zamanda demokratik değer ve süreçlere karşı yönelimlerini etkilemeyi amaçlamaktadır¹³. Demokrasi ile katılma arasındaki özdeşlik, katılma tabanının ulusal ölçekte yaygınlaşması ve yaygınlaşmanın temelinde toplumun bireyleri arasında hukuksal eşitliğin bulunmasıdır¹⁴.

II. Siyasal Katılma ve Siyasal Kaynaklar

Siyasal katılmayı belirleyen önemli ölçütler, siyasal katılımı gerçekleştiren bireylerin özellikleridir. Bireyin özellikleri de kişisel özelliklerden fiziki özelliklerine hatta değer yargılarına kadar uzanmaktadır¹⁵. Bireylerin siyasete katılmaları farklı yoğunluklardadır. Bazı bireyler siyasetle hiç ilgilenmezken, bazıları da siyasal faaliyetlere büyük zaman, emek ve para ayırmaktadır¹⁶. Bireylerin (vatandaşların) yaşamlarıyla ilgili kararlarda etkili olabilmeleri için siyasal anlamda toplumsallaşmaları gereklidir. Siyasal kaynak, bir bireyin diğer bireylerin siyasal tutum ve davranışlarını kendi siyasal isteği doğrultusunda etkileyebilmek amacıyla kullanabileceği her türlü araçtır. Siyasal kaynakların siyasal katılmaya etkilerini, siyasal kaynakları sınıflandırarak yapmak mümkündür. Bu çerçevede siyasal kaynaklar sekiz farklı kategoride değerlendirilebilir.

Cinsiyet: Her toplumda kadına ve erkeğe ait olarak tanımlanan davranış ve yargı kalıpları vardır. Erkeğe yakıştırılan görev aile ve ev çevresi dışındaki faaliyetler iken, kadına yakıştırılan ise ev ve akraba grubuna yönelik bütünleştirici ve dış dünyadan kopuk faaliyetlerdir¹⁷. Siyasal katılmaya

---

¹¹ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 10.

¹² Münci Kapani, **a.g.e.**, s. 130-131.

¹³ Birkan Uysal, **Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1984, s. 77.

¹⁴ **A.g.e.**, s. 65.

¹⁵ Çukurçayır, **a.g.e.**, s. 74.

¹⁶ İter Turan, **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1977, s. 74.

¹⁷ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 18.

yönelik bireyin sahip olduğu cinsiyetin önemi, bireyin ‘aile ve ev’ dışında kalan alanda sergileyeceği faaliyetin belirleyicisi olmasından kaynaklanmaktadır¹⁸. Kadınların siyasal katılmanın her türünde erkeklere göre daha az faaliyet göstermeleri genel bir eğilimi yansıtmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bile kadınların oy kullanması yakın zamanlarda gerçekleşen bir olgudur¹⁹. Uzun süre, çoğu toplumda siyasetin bir erkek işi olduğu düşüncesi egemen olmuştur. Ülkemizde de kadınların, kendileri ve hemcinsleri adına siyasete katılma ve siyaset yapma kanalları oldukça dardır²⁰.

Yaş: Bireyin kontrolünde olmayan bir diğer kaynakta ‘yaş’tır. Gençler enerjileri ve zamanları itibarıyla siyasal faaliyetlere daha elverişlidirler. Sahip oldukları yükümlülüklerin az olmasından dolayı bol bol zaman ve enerji gerektiren siyasal faaliyetleri (seçim kampanyaları, mitingler, gösteriler vb.) sergilemeleri yaşlılara göre daha kolaydır²¹. Sözgelimi, bazı yaşlıların sandık başına gitmeleri ya da diğer katılma türlerini gerçekleştirmeleri sağlık durumları nedeniyle mümkün olmayabilir²². Toplumun siyasete ilgisinin üst düzeylerde bulunması durumunda, gençlerin siyasal katılımının yaşlılara oranla daha fazla yoğunluk göstermesi beklenmektedir²³.

Kentleşme: Kentleşmeyi modernleşmenin bir boyutu olarak gören görüşten hareket edenlere göre, kentler siyasal katılmayı hızlandıran bir kültürel çerçeve oluşturmaktadır. Kentsel yaşam, sağladığı eğitim imkanı ve ikincil grup faaliyetlerinden dolayı, siyasal gelişmeleri izleme ve siyasal kararlara katılma yönünden kırsala oranla daha geniş bir çevre oluşturmaktadır²⁴. Kentlerde görülen siyasal katılım daha bağımsız ve daha bilinçliyi, kırsal kesimdeki katılma daha çok çevresel faktörlere bağlıdır²⁵.

Eğitim: Eğitim bireye çevresindeki toplumsal kurum ve yapıları akılcı kullanmak ve değiştirmek konusunda beceri kazandırmaktadır. Siyasal katılmada, eğitime sahip olanlar olmayanlara göre daha fazla bir görev

---

¹⁸ Konu ile ilgili değerlendirmeler için bkz.: Şirin Tekeli, Meryem Koray, **Devlet-Kadın-Siyaset**, Tüses Yayınları, 1991, s. 82-86.

¹⁹ Turan, **a.g.e.**, s. 81.

²⁰ **Kadınlar ve Siyasal Yaşam, Eşit Hak - Eşit Katılım**, Yayına Haz: Necla Arat, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, İstanbul, 1996, s. 124.

²¹ Gençlerin siyasete katılması ile ilgili araştırma için bkz.: **Türk Gençliği ve Katılım Katıl ve Geleceğini Yarat**, ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayınları, İstanbul, 2001, s. 10-20.

²² Turan, **a.g.e.**, s. 80.

²³ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 21.

²⁴ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 23.

²⁵ Çukurçayır, **a.g.e.**, s. 81.

duygusuna sahiptirler. Eğitim, bireylerin siyasal olaylarla ilgili bilgi edinmelerini ve bunları yorumlamalarını, toplumsal durum ve sorunlarıyla bağlantı kurmalarını kolaylaştırdığı ölçüde siyasal katılma eğilimlerini arttırmaktadır²⁶. Toplumsallaşma, hem bilgi hem de değer yargılarının aktarılmasıyla ilgili olduğundan, eğitilmiş bir birey siyasal katılmanın istenilen bir davranış olduğuna inanabilir, siyasal faaliyette bulunmak için kendini daha yetenekli ya da hazırlıklı hissedebilir²⁷.

Meslek: Bireyin almış olduğu eğitim, yaşadığı çevre vb. değişkenler, sahip olacağı mesleği belirlemede etkili olmaktadır. Sahip olunan meslek, bireyin toplumdaki statüsünü göstermektedir. Toplumdaki statüsünün yüksek olması bireyin siyasal konulara yönelik ilgisini artırırken, bürokrasi ile de ilişki kurmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, bu grupta yer alan bireyler siyasal katılma faaliyetlerinden bazılarını –oy verme, çevresiyle siyasal konularda konuşma veya tartışma vb.- düşük statülü meslek gruplarına göre daha sık ve rahat yaparlar²⁸. Mesleğin çeşitli nitelikleri, bireyin siyasal katılımını etkilemektedir. Farklı meslek gruplarının, kendileri ile ilgili konularda siyasal kararlar alınması söz konusu iken, daha yoğun siyasal katılma biçimlerine yönelmeleri beklenmektedir²⁹.

Kitle İletişim Araçlarını İzleme: Kentleşme eğitim olanaklarını arttırmanın yanı sıra, kitle iletişim araçlarını izleme olanaklarını da kolaylaştırmaktadır. Bireyler izledikleri bu yayınlar sayesinde, ulusal veya uluslararası ölçekteki bütün siyasal gelişmelerden haberdar olurlar. Özellikle seçim kampanyaları döneminde siyasal parti liderlerinin, siyasal yorumcuların siyasal yaşama katılma konusundaki propagandalarını yaptıkları alan kitle iletişim araçları olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yayınlarını en fazla izleyenlerin siyasal yaşama katılmayı en sık, en az izleyenlerin de en düşük şekilde katılacakları söylenebilir³⁰.

Gelir: Ekonomik açıdan güçlü olanların, diğer değişkenlerden bazıları yeterli olmasa bile, siyasal bakımdan etkili oldukları görülmektedir. Sadece seçime katılarak oy kullanma en alt düzeyde ve etkin olmayan bir katılımdır. Bireylerin gelir düzeyi yükseldikçe, daha üst düzeylerde siyasal katılma türleri gerçekleştirmeleri olasıdır³¹.

Örgüt Üyeliği: Kentleşmeyle birlikte eğitim olanaklarının artması ve yeni mesleklerin ortaya çıkması, siyasal katılma açısından önemli bir toplumsal

---

²⁶ Çukurçayır, **a.g.e.**, s. 83.

²⁷ Turan, **a.g.e.**, s. 77.

²⁸ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 32.

²⁹ Turan, **a.g.e.**, s. 77.

³⁰ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 33-34.

³¹ Turan, **a.g.e.**, s. 76.

düzenleme olan örgütlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örgütlenme, siyasal kaynaklardan yeterince pay alamayan bireylerin bir araya gelerek büyük bir sayıya ulaşmalarını ve siyasal kaynak yetersizliğini gideren düzenlemelerin yapılmasını sağlayan önemli bir toplumsal yapılanmadır³². Örgüt üyeliği siyasal görevler üstlenmede oldukça önemli bir rol oynar. Örgütlerde kazanılan tecrübeler, bireylerin siyasallaşmasını hızlandırırken, bireyde siyasal karar alma mekanizması içerisinde aktif görev isteğine ve beklentisine sahip olmaktadır. Kuramsal olarak, demografik gruplarla partiler arasında güçlü bağlantıların olması, oy verme şeklindeki siyasal katılmayı teşvik ettiği söylenebilir³³.

III. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Uygulama

A. Uygulamanın Amacı ve Hipotezleri

Demokrasi ile katılma arasında var olan ilişkiden hareketle çalışmamızda bireylerin demokratik haklarını kullanırken hareket noktalarının ne olduğu, siyasal sistemin özellikleri ile bu sistemin, katılma-siyasal sistem üzerindeki ilişkilere etkileri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Siyasal katılmada, bireylerin davranışları üzerinde etkili olan siyasal kaynaklar³⁴ ön plana çıkarılmış ve bu çerçevede bireylerin siyasal katılma düzeylerindeki etkisi değerlendirilmiştir.

Uygulama ile ilgili olarak oluşturulan hipotezlerde ankete cevap veren katılımcıların demografik özellikleri ile anket sorularında belirtilen değişkenleri algılamaları arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Uygulamanın hipotezleri şunlardır:

H₁: Deneklerin günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanları, yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Deneklerin günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanları, gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Deneklerin kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilemesine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

---

³² Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 34.

³³ G. Bingham Powell, Jr., Çağdaş Demokrasiler Katılma, İstikrar ve Şiddet, Çeviren: Mehmet Turhan, S Yayınları, Ankara, 1990, s. 158.

³⁴ Çukurçayır, **a.g.e.**, s. 74-90, Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s.114-292, Çam, **a.g.e.**, s. 280-281, Eroğul, **a.g.e.**, s. 105-137.

H₄: Deneklerin yerel yönetimlerden öncelikli beklentileri, aldıkları eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Deneklerin Türkiye’de hangi örgüt ya da örgütlerin yönetimde en etkin mekanizmayı oluşturduğuna ilişkin görüşleri yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₆: Deneklerin siyasi olaylarla ilgili fikir tartışmalarına katılma düzeyleri, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₇: Deneklerin siyasal partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₈: Deneklerin dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasal tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₉: Deneklerin siyasal partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₀: Deneklerin seçimlerde oy kullanırken parti seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri, eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₁: Deneklerin dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasal tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₂: Deneklerin siyasi konudaki eylem ve kararların ahlaki değerlere uygun olmasına ilişkin görüşleri, medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₃: Deneklerin yerel hizmetlerin gerçekleştirilmesinde gönüllü etkinlikte ve katkıda bulunmaya ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₄: Deneklerin ülke yönetimi ve politika ile sadece politikacıların ilgilenmesi gerektiğine ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₁₅: Deneklerin yerel yönetim ile hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerine etkisine ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

B. Yöntem

Bu kısımda, sırasıyla uygulamanın modeli, örneklemin seçimi, veri toplama aracı, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

1. Model ve Örneklemin Seçimi

Uygulama anket modeline dayalıdır. Uygulamanın evrenini; Kütahya iline bağlı Tavşanlı ilçesinde yaşayan seçmenler oluşturmaktadır. 29000 kişilik bir evrenden, % 95 anlamlılık düzeyinde ve % 6 hata payıyla en az 277 kişilik bir örneklem seçilmesi gerekmesine rağmen, yaşanabilecek olası olumsuzlukları giderebilmek için toplam 350 vatandaşa anket uygulanmıştır. Birbirinden farklı yaş, meslek, cinsiyet, öğrenim durumu, medeni hal ve gelire sahip katılımcıların tümüne anket ulaştırılmış ve birebir görüşmelerle uygulanmıştır. Yapılan 350 anketten, eksiksiz cevaplandırılan 320 katılımcının formları araştırmacılara ulaştırılmış ve değerlendirilmeye alınmıştır. Dolayısıyla araştırmacının örneklemini 320 kişiden oluşturmuştur.

2. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde istatistiksel tekniklerden güvenilirlik analizi, yüzde (%), tablo ortalaması ($\bar{X}$), çapraz tablo ile uygulama hipotezlerinin test edilmesinde hipotez testlerinden ki-kare (X^2) analizi kullanılmıştır.

C. Bulgular ve Yorumlar

1. Ankete Cevap Verenlerin Demografik Özellikleri

Bu kısımda ankete cevap veren bireylerin demografik özellikleri kapsamında yaş gruplarına, cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine, gelir durumlarına, medeni hallerine ve mesleklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Ankete cevap verenlerin yaş gruplarına göre dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir: Ankete cevap verenlerin (% 36,9; 118 kişi) 21-30 yaş grubunda yer almaktadır. Bu yaş grubunu % 19,1'lik bir oranla (61 kişi) 31-40 yaş grubu izlemektedir. 41-50 yaş grubundan %16,9'luk (54 kişi) ve 18-20 yaş grubundan % 16,3'lük (52 kişi) bir katılım gerçekleşirken, ankete en az katılım % 10,9'luk bir oranla (35 kişi) +50 yaş grubunda yer alan deneklerden olmuştur. Bu dağılım anketin gerçekleştirildiği grubun genellikle genç ve orta yaşlı bireylerden oluştuğunu göstermektedir.

Ankete cevap verenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı şöyle gerçekleşmiştir: Ankete cevap verenlerin % 22,2'lik kısmını (71 kişi) bayanlar, % 77,8'lik kısmını ise (249 kişi) erkekler oluşturmaktadır.

Ankete cevap verenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı ise şöyle gerçekleşmiştir: Eğitim düzeyleri içinde en büyük kategoriye oluşturan lise mezunları 154 kişi ile ankete % 48,1'lik bir katılım sağlamışlardır. Bu kategoriye sırasıyla % 20,3'lük oranla (65 kişi) yüksekokul - üniversite mezunları, % 17,8'lik oranla (57 kişi) ilkokul mezunları, % 13,4'lük oranla

(43 kişi) ortaokul mezunları ve son olarak % 0,3'lük oranla (1 kişi) sadece okuma-yazması olanlar izlemektedir.

Ankete cevap verenlerin medeni durumlarına göre dağılımları şu şekilde gerçekleşmiştir: % 63,1 ile (202 kişi) ankete katılanların büyük bir kısmı evliler olmuştur. Bu kategoriye sırasıyla % 35,9'la (115 kişi) bekarlar, % 0,6 ile (2 kişi) boşanmışlar ve % 0,3 ile (1 kişi) dular izlemektedir.

Ankete cevap verenlerin sahip oldukları mesleklerine göre dağılımlarına bakıldığında; % 51,2 oranı ile (164 kişi) serbest meslek sahipleri en büyük grubu oluşturmuştur. Bu grubu sırasıyla % 18,4 (59 kişi) ile herhangi bir işi olmayan işsizler; % 11,3 (36 kişi) ile emekliler, % 10,3 (33 kişi) ile işçiler ve % 4,4 oranları ile (14'er kişi) memurlar ve diğer (ev hanımı, öğrenci vb.) grupları takip etmektedir.

Ankete cevap verenlerin gelir düzeylerine göre dağılımı ise şöyle gerçekleşmiştir: Gelir düzeyleri içinde en büyük kategoriye % 28,4'lük bir oranla (91 kişi) 300-700 milyon arası TL geliri olanlar grubu oluşturmaktadır. Bu kategoriye sırasıyla % 25,9'luk oranla (83 kişi) 300 milyon TL ve aşağısı geliri olanlar, % 25'lik oranla (80kişi) düzenli geliri olmayanlar, % 11,3'lük oranla (36 kişi) 700-1200 milyon TL geliri olanlar ve son olarak % 9,4'lük oranla (30 kişi) +1200 milyon TL geliri olanlar izlemektedir.

2. Ankete Cevap Verenlerin Uygulamada Kullanılan Değişkenlere İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Ankete cevap verenlerin Türkiye'deki siyasal ve sosyal gelişmeleri takip ettikleri kitle iletişim araçlarına göre dağılımı Tablo 1'de görülmektedir. Tablo verilerine göre %65,6'lık orana sahip televizyon, açık ara ilk sırada yer almaktadır. Bu durum zaman zaman basına da yansıyan haberlerle (Türklerin televizyon izleyen ulusların başında geldiğine yönelik) paralellik göstermektedir³⁵. Gazetelerin de siyasal ve sosyal gelişmelerin takip edildiği kitle iletişim araçları arasında azımsanmayacak bir öneme sahip olduğu tablodaki % 26,3'lük orandan anlaşılmaktadır. Televizyon ve gazete toplamda % 90'ın üzerinde bir paya sahiptir. Bunları sırasıyla internet % 2,5, dergi % 1,3 ve radyo % 0,6 takip etmektedir. Günümüzün bir gerçeği olan internetin düşük çıkmasının nedeni, internet kullanımının anket uygulanan bölgede evlerde henüz yaygınlık kazanmamış olmasıdır. % 3,8 oranında bir katılımcı da siyasal ve sosyal gelişmeleri kitle iletişim araçları aracılığıyla takip etmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 1. Ankete Cevap Verenlerin Siyasal ve Sosyal Gelişmeleri Takip Ettikleri Kitle İletişim Araçlarının Oransal Dağılımı

³⁵ <http://www.zaman.com.tr/2003/07/13/haberler/butun.htm#zaman>, 2 Ağustos 2004, <http://www.kutuphaneci.org.tr/tkd-eylhaberler03.html>, 20 Ağustos 2004

Sıra	Kitle iletişim araçları	Sayı	%
1	Televizyon	210	65,6
2	Gazete	84	26,3
3	Takip etmiyor	12	3,8
4	İnternet	8	2,5
5	Dergi	4	1,3
6	Radyo	2	0,6
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkileme oranının dağılımı Tablo 2’de görülmektedir. Tablo verilerine göre, katılanların % 56,9’sı kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilemediğini belirterek “hayır” cevabı vermişlerdir. % 43,1’lik azımsanmayacak bir öneme sahip katılımcı da kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilediğini belirterek “evet” cevabı vermiştir. Ortaya çıkan tablo, bireyler üzerinde medyanın etkinliğinin oldukça fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Ankete Cevap Verenlerin Kitle İletişim Araçlarının Siyasal Tercihlerini Etkileme Oranının Dağılımı

Sıra	Kitle iletişim araçlarının etkisi	Sayı	%
1	Hayır	182	56,9
2	Evet	138	43,1
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin Türkiye’deki politikacıların söylemlerinin güvenilirliğinin oransal dağılımı Tablo 3’de görülmektedir. Tablo verilerine göre % 53,4’lük oranla politikacıları az çok güvenilir bulan grup ilk sırada yer almaktadır. % 17,2’lik bir oranla ikinci sırada yer alan grup politikacıları kesinlikle güvenilir bulmaktadır. %14,7’lik oranla üçüncü sırada yer alan grubunda politikacılarla ilgili düşünceleri olumsuzdur ve bunlarda politikacıları güvenilir bulmaktadır. Daha sonra sırasıyla % 10,3’lük bir oranla bu konuda fikir beyan etmeyenler ve % 4,4’le politikacıları kesinlikle güvenilir bulanlar yer almaktadır. Araştırmada

çıkan sonuçlar, bu konuda önceden yapılan araştırmalardaki sonuçlarla benzerlik göstererek aslında politikacılara duyulan güvenin çok olmadığını ortaya koymaktadır³⁶.

Tablo 3. Ankete Cevap Verenlerin Türkiye'deki Politikacıların Söylemlerinin Güvenilirliğinin Oransal Dağılımı

Sıra	Politikacıların söylemlerini güvenilir bulma	Sayı	%
1	Az çok güvenilir	171	53,4
2	Kesinlikle güvenilir değil	55	17,2
3	Güvenilir değil	47	14,7
4	Fikri yok	33	10,3
5	Kesinlikle güvenilir	14	4,4
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin politik olan her şeyin ahlaki değerlere uygun olması düşüncesine göre dağılımı Tablo 4'de görülmektedir. Tablo verileri incelendiğinde katılımcıların önemli bir bölümünün politika ile ahlaki değerlerin örtüşmesi yönünde bir düşünceye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu düşünceye kesinlikle katıldığını belirtenlerin oranı % 44,1, katıldığını belirtenlerin oranı da % 33,4'tür. Toplamda ise bu iki grup % 77,5'lik bir orana sahip olmaktadır. Bu veriler halkın siyasal yozlaşmaya³⁷ karşı duyduğu tepki olarak değerlendirilebilir. Bu iki grubu sırasıyla, % 12,2 ile bu konuda fikir beyan etmeyenler, % 5,3'le kesinlikle

³⁶ Üstün Ergüder, Yılmaz Esmer, Ersin Kalaycıoğlu, **Türk Toplumunun Değerleri**, TÜSİAD, İstanbul, 1991, s. 22., Fikret Adaman, Ali Çarkoğlu, Burhan Şenatalar, **Yolsuzluk Araştırması**, TESEV, İstanbul, 2001, s. 41., http://www.tesev.org.tr/projeler/proje_yolsuzluk.php, 22 Nisan 2004., **Türk Gençliği ve Katılım Katıl ve Geleceğini Yarat**, ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayınları, İstanbul, 2001, s. 22-25., www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2003/01/25/politika/politikapr2.html, 22 Ağustos 2004.

³⁷ Siyasal yozlaşma ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. :Ethem Kadri Pektaş, Büyükşehir Belediyelerinin Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994, s. 84-92., Kemal Özsemerci, **Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri**, 2002, s. 20-22 <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/elek/elekicerik/35KamuYonYolsuzluk.pdf>, 26 Ağustos 2004, Türker Alkan, **Siyasal Ahlak ve Ahlaksızlık**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993, s. 153-187.

bu düşünceye katılmayanlar ve son olarak % 5,0'le bu düşünceye katılmayanlar takip etmektedirler.

Tablo 4. Ankete Cevap Verenlerin Politik Olan Her Şeyin Ahlaki Değerlere Uygun Olmasına İlişkin Düşüncelerinin Oransal Dağılımı

Sıra	Politik Olan Her Şeyin Ahlaki değerlere uygunluğu fikri	Sayı	%
1	Kesinlikle katılıyor	141	44,1
2	Katılıyor	107	33,4
3	Fikri yok	39	12,2
4	Kesinlikle katılmıyor	17	5,3
5	Katılmıyor	16	5,0
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin Türkiye’de hangi örgüt ya da örgütlerin yönetimde en etkin mekanizmayı oluşturduklarına ilişkin görüşleri Tablo 5’de görülmektedir. Tablo verilerine göre; % 42,5’lik bir oranla siyasal partilerin yönetimde en etkin örgüt olduğunu düşünenler ilk sırada yer almışlardır. Ama söz konusu orana bakıldığında katılımcıların büyük bir kısmının (diğer kategorilerin toplamı % 57,5) yönetimde etkin örgütün siyasi partiler olmadığını düşündüğünü görülmektedir. Sistem içinde siyasal partiler dışındaki güçlerin hala önemli bir ağırlığı görülmektedir. Bu çerçevede % 33,4’lük oranla ikinci sırada yer alan basının durumu oldukça dikkat çekmektedir³⁸. Bu iki kategoriye sırasıyla % 7,5 ile üniversiteler, % 6,6 ile diğerleri, % 5,6 ile sivil toplum kuruluşları, % 2,8’le sendikalar ve son olarak % 1,6 ile meslek kuruluşları takip etmektedirler. Bu sonuçların ortaya çıkardığı bir diğer sonuçta, sivil toplum kuruluşlarının yönetimde etkinliğinin çok fazla olmadığını göstermesidir. Sivil inisiyatif olarak adlandırabileceğimiz bu kuruluşların etkisizliği, günümüz toplumunun –örgütlü bir toplum olamama- görünümü hakkında bir fikir vermektedir³⁹.

³⁸ Kitle İletişim araçlarının etkisi ile ilgili olarak bkz.: Ahmet Taner Kışlalı, **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, 4.B., İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s. 22-25. Ali Arslan, “Medya-Politika İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, http://www.insanbilimleri.com/makaleler/siyaset_bilimi/Medya_Politika_Iliskisi.htm, 20 Ağustos 2004.

³⁹ Mustafa Erdoğan, “De Tocqueville’in Düşüncesinde Sivil Toplum, Dernekleşme ve Siyaset”, http://www.liberal-dt.org.tr/guncel/Erdogan/me_tocqueville.htm, 22 Ağustos 2004.

Tablo 5. Ankete Cevap Verenlerin Türkiye’de Hangi Örgüt ya da Örgütlerin Yönetimde En Etkin Mekanizmayı Oluşturduklarına İlişkin Görüşleri

Sıra	Yönetimde en etkin örgüt	Sayı	%
1	Siyasi partiler	136	42,5
2	Basın	107	33,4
3	Üniversiteler	24	7,5
4	Diğer	21	6,6
5	Sivil toplum kuruluşları	18	5,6
6	Sendikalar	9	2,8
7	Meslek kuruluşları	5	1,6
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasal tercihlerindeki rolünün oransal dağılımı Tablo 6’de görülmektedir. Tablo verilerine göre, katılımcıların önemli bir kısmı bu konuda fikrini açıklamamıştır. Fikrini açıklamayanların oranı % 30’dur. Fakat bu konuda olumlu görüş bildirenlerin toplamı en büyük kesimi oluşturmaktadır. Söz konusu fikre belirleyici diyenlerin oranı % 20,6 iken, kesinlikle belirleyici diyenlerin oranı da % 18,1’dir. Olumsuz görüş bildirenlerin oranı belirleyici değil diyenlerde % 17,2 iken, kesinlikle belirleyici değil diyenlerde oran % 14,1’de kalmıştır.

Tablo 6. Ankete Cevap Verenlerin Dini İnanç, Tutum Ve Geleneklerinin Siyasal Tercihlerindeki Rolünün Oransal Dağılımı

Sıra	Dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasal tercihlerdeki rolü	Sayı	%
1	Fikri yok	96	30,0
2	Belirleyici	66	20,6
3	Kesinlikle belirleyici	58	18,1
4	Belirleyici değil	55	17,2
5	Kesinlikle belirleyici değil	45	14,1
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin genel ve yerel seçimlerde bir ayırım yaparak farklı partiye ya da aynı partiye oy verme oranının dağılımı Tablo 7’de

görülmektedir. Tablo verilerine göre, katılanların % 62,2'si genel ve yerel seçimlerde bir ayrıma giderek farklı partilere oy verdiklerini belirtirken, % 37,8'lik bir kesim de genel ve yerel seçimlerde herhangi bir parti ayrımına gitmeyerek aynı partiye oy verdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 7. Ankete Cevap Verenlerin Genel Ve Yerel Seçimlerde Bir Ayrım Yaparak Farklı Partiye Ya Da Aynı Partiye Oy Verme Oranının Dağılımı

Sıra	Seçmenin farklı parti ya da aynı partiye oy verme oranı	Sayı	%
1	Farklı parti	199	62,2
2	Aynı parti	121	37,8
	Toplam	320	100,0

Ankete cevap verenlerin yerel yönetim ve hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerine etkisinin oransal dağılımı Tablo 8'de görülmektedir. Tablo verilerine göre, katılanların % 62,8'i yerel yönetim ve hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerini olumlu yönde etkileyeceği görüşüne sahiptir. %28,7'lik bir orana sahip katılımcı da yerel yönetim ve hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerine olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olmayacağı görüşündedir. Katılımcıların sadece % 8,4'ü yerel yönetim ve hükümetin farklı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerini olumsuz etkileyeceği görüşüne sahiptir.

Tablo 8. Ankete Cevap Verenlerin Yerel Yönetim ve Hükümetin Aynı Siyasal Partiden Olmasının Belediye Hizmetlerine Etkisinin Oransal Dağılımı

Sıra	yerel yönetim ve hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerine etkisi	Sayı	%
1	Olumlu yönde etkiler	201	62,8
2	Olumlu ya da olumsuz etkisi olmaz	92	28,7
3	Olumsuz yönde etkiler	27	8,4
	Toplam	320	100,0

3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Uygulama hipotezlerine ilişkin test sonuçları ise şöyle gerçekleşmiştir (1):

* **H₁**: Deneklerin “günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanları, yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir”

hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 53,144 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 20 ve α = 0,01 önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 37,57$) büyük çıktığı için deneklerin “günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanlarının, yaş gruplarına” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

* H_2 : Deneklerin “günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanları, gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir” hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 74,352 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 20 ve α = 0,01 önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 37,57$) büyük çıktığı için deneklerin “günlük yaşamda ilgi duydukları konular ve ilgi alanları, gelir düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

* H_3 : Deneklerin “kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilemesine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 2,715 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 4 ve α = 0,05 önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 9,49$) küçük çıktığı için deneklerin “kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilemesine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğine ilişkin görüşlerinin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmış ve H_3 hipotezi reddedilmiştir.

* H_4 : Deneklerin “yerel yönetimlerden öncelikli beklentileri, aldıkları eğitim düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 26,519 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 16 ve α = 0,05 önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 26,30$) büyük çıktığı için deneklerin “yerel yönetimlerden öncelikli beklentileri, aldıkları eğitim düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

* H_5 : Deneklerin “Türkiye’de hangi örgüt ya da örgütlerin yönetimde en etkin mekanizmayı oluşturduğuna ilişkin görüşleri yaş gruplarına” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 34,611 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 28 ve α = 0,05 önem düzeyinde kritik X^2 değerleri

tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2=41,34$) kck çıktığı için deneklerin “Türkiye’de hangi örgüt ya da örgütlerin yönetimde en etkin mekanizmayı oluşturduğuna ilişkin görüşleri yaş gruplarına” göre istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğine ilişkin görüşlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmış ve **H₅** hipotezi reddedilmiştir.

* **H₆**: Deneklerin “siyasi olaylarla ilgili fikir tartışmalarına katılma düzeyleri, cinsiyetlerine” göre istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 18,728 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi ($df = 4$ ve $\alpha = 0,01$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2=13,28$) büyük çıktığı için deneklerin siyasi olaylarla ilgili fikir tartışmalarına katılma düzeyleri, cinsiyetlerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₆** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₇**: Deneklerin “siyasal partilere ye olmaya yönelik eğilimleri, cinsiyetlerine” göre istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 16,536 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi ($df = 1$ ve $\alpha = 0,01$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2= 6,63$) büyük çıktığı için deneklerin “siyasal partilere ye olmaya yönelik eğilimleri, cinsiyetlerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₇** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₈**: Deneklerin “dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasi tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine” göre istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 12,085 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi ($df = 16$ ve $\alpha = 0,05$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2= 26,30$) kck çıktığı için deneklerin “dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasi tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmış ve **H₈** hipotezi reddedilmiştir.

* **H₉**: Deneklerin “siyasal partilere ye olmaya yönelik eğilimleri, gelir düzeylerine” göre istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 24,221 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi ($df = 4$ ve $\alpha = 0,01$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2= 13,28$) büyük çıktığı için deneklerin “siyasal

partilere üye olmaya yönelik eğilimleri, gelir düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₉** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₁₀**: Deneklerin “seçimlerde oy kullanırken parti seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri, eğitim seviyelerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 42,966 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 20 ve $\alpha = 0,01$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 37,57$) büyük çıktığı için deneklerin “seçimlerde oy kullanırken parti seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşleri, eğitim seviyelerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₁₀** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₁₁**: Deneklerin “dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasi tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri gelir düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 8,945 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 16 ve $\alpha = 0,05$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 26,30$) küçük çıktığı için deneklerin “dini inanç, tutum ve geleneklerinin siyasi tercihlerindeki rolüne ilişkin görüşleri gelir düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmış ve **H₁₁** hipotezi reddedilmiştir.

* **H₁₂**: Deneklerin “siyasi konudaki eylem ve kararların ahlaki değerlere uygun olmasına ilişkin görüşleri, medeni durumlarına” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde, X^2 değeri 22,681 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 12 ve $\alpha = 0,05$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 21,03$) büyük çıktığı için deneklerin “siyasi konudaki eylem ve kararların ahlaki değerlere uygun olmasına ilişkin görüşleri, medeni durumlarına” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₁₂** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₁₃**: Deneklerin “yerel hizmetlerin gerçekleştirilmesinde gönüllü etkinlikte ve katkıda bulunmaya ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 34,906 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 16 ve $\alpha = 0,04$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t = 32,00$) büyük çıktığı için deneklerin “yerel hizmetlerin gerçekleştirilmesinde gönüllü etkinlikte ve katkıda bulunmaya ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₁₃** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₁₄**: Deneklerin “ülke yönetimi ve politika ile sadece politikacıların ilgilenmesi gerektiğine ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde, X^2 değeri 27,434 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 16 ve $\alpha = 0,05$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t=26,30$) büyük çıktığı için deneklerin “ülke yönetimi ve politika ile sadece politikacıların ilgilenmesi gerektiğine ilişkin görüşleri, gelir düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmış ve **H₁₄** hipotezi kabul edilmiştir.

* **H₁₅**: Deneklerin “yerel yönetim ile hükümetin aynı siyasi partiden olmasının belediye hizmetlerine etkisine ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine” göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezine ilişkin X^2 analizinde X^2 değeri 6,204 çıkmıştır. Bulunan ki-kare değeri ile serbestlik düzeyi (df) = 8 ve $\alpha = 0,05$ önem düzeyinde kritik X^2 değerleri tablosundaki değer karşılaştırılmış, hesaplanan X^2 değeri tablodaki değerden ($X^2_t=15,51$) küçük çıktığı için deneklerin “yerel yönetim ile hükümetin aynı siyasal partiden olmasının belediye hizmetlerine etkisine ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine” göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmış ve **H₁₅** hipotezi reddedilmiştir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Demokratik yaşamın vazgeçilemez unsurlarından birisi de halkın siyasal katılımını sağlamaktır. Katılma, bireyin kendi isteği ve hareketiyle yönetsel karar ve eylemleri etkilemek üzere harekete geçmesidir. Bu hareketliliğin yoğun olması demokrasi için önemli bir altyapı sağlar. Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde yaptığımız çalışma sonucu elde ettiğimiz verilerden bir kısmını şu şekilde ifade edebiliriz:

* Ankete cevap verenlerin Türkiye'deki siyasal ve sosyal gelişmeleri takip ettikleri kitle iletişim araçlarında televizyon açık ara ilk sırada yer almaktadır.

* Ankete cevap verenlerin yarından fazlası kitle iletişim araçlarının siyasal tercihlerini etkilemediğini belirtmelerine rağmen, kitle iletişim araçlarının etkisi altında kalanlar da göz ardı edilemeyecek kadar çoktur.

* Ankete cevap verenlerin büyük bir kısmı Türkiye'de politikacıları az çok güvenilir bulmakla birlikte politikacılar hala güvenilirlik sorunu ile karşı karşıyadırlar.

* Ankete cevap verenlerin önemli bir bölümü, politika ile ahlaki değerlerin örtüşmesi gerektiği düşüncesine sahiptirler.

* Ankete cevap verenlerin önemli bir bölümü Türkiye’de siyasal partilerin yönetimde en etkin örgüt olduğunu düşünmektedirler.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulama sonucunda, uygulama hipotezlerine ilişkin ulaşılan başlıca bulgular ise şunlardır:

* Bireylerin gelir düzeyleri arttıkça siyasete duydukları ilgi artarken gelir azaldıkça bireylerin ilgi duydukları konularda ekonomi ön plana çıkmaktadır.

* Eğitimi ilk ve orta okul düzeyinde olan bireylerin yerel yönetimlerden öncelikli beklentileri yeni iş imkanlarının yaratılması ve klasik belediyeçilik hizmetlerinin eksiksiz yapılması iken, daha üst bir eğitim almış bireylerin beklentileri arasında diğerlerine ek olarak yerel sorunların merkezi yönetime iletilmesi ile kültürel ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi istekleri de yer almaktadır.

* Siyasal katılma kaynaklarında da ifade edildiği gibi kadınların siyasal olaylarla ilgili konuları tartışma oranları ile erkeklerin bu konuları tartışma oranları arasında oldukça büyük bir fark vardır. Bu durum, kadınların siyasal konulara karşı ilgisizliğinin devam ettiğini göstermektedir.

* En düşük gelir grubunda, siyasal parti üyeliği en düşük oranda iken, gelir düzeyi arttıkça siyasal partilere üyelik de artmakta ve bu oran en yüksek gelir grubunda en üst düzeye ulaşmaktadır.

* Eğitim düzeyleri düşük olan bireylerin parti seçiminde aile, eş ve parti liderinin karizmatikliği tercihlerini etkilerken, eğitim düzeyi yükseldikçe bu etkinin azaldığını ve bireylerin parti seçiminde öncelikli olarak parti programına göre hareket ettikleri ve daha bilinçli bir tercih yaptıkları belirlenmiştir.

* Evliler, siyasi eylem ve kararların ahlaki değerlere uygun olması konusunda bekarlara oranla oldukça yüksek bir kabul düzeyine sahiptirler. Aile ve çocuk sahibi olmanın bireylerin siyasal tercihlerinde tutucu davranış sergilemeleri yönünde etkili olduğu söylenebilir. Evli olan bireylerin bekar olanlara oranla daha muhafazakar oldukları görülmektedir.

Sonuç olarak; Siyasal katılma demokrasinin vazgeçilmez bir boyutunu oluşturmaktadır. Toplumunu oluşturan bireyler fiziki, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim düzeyleri açısından birbirlerinden farklıdırlar. Bu farklılıklar da bireylerin siyasal katılmaya ilgili tercihleri üzerinde etkili olmaktadır. Doğal olarak bireyler sahip oldukları imkan, değer, tutum ve inançlar çerçevesinde katılmayı gerçekleştireceklerdir. Bir kısmı sadece seçimlerde oy kullanmakla yetinirken bir kısmı seçim kampanyalarına katılarak, bir kısmı da adaylığını açıklayarak bu rekabet ortamına katkıda bulunacaklardır. Her şeyden önce rekabet ortamının altyapısının barış ve düzen olduğu unutulmamalıdır.

NOTLAR

1. Araştırma hipotezlerine ilişkin çapraz çizelgelerin metin içerisinde verilerek ayrıntılı şekilde ele alınmasının çalışmanın hacmini gereğinden fazla genişleteceği kaygısıyla, hipotezlere ilişkin analiz sonuçlarını vermeye yetinilmiştir.

KAYNAKÇA

- ADAMAN, Fikret, ÇARKOĞLU, Ali ve ŞENATALAR, Burhan, **Yolsuzluk Araştırması**, TESEV, İstanbul, 2001.
- ALKAN, Türker, **Siyasal Ahlak ve Ahlaksızlık**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.
- ARSLAN, Ali “Medya-Politika İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, http://www.insanbilimleri.com/makaleler/siyaset_bilimi/Medya_Politika_Ilişkisi.htm.
- ÇAM, Esat, **Siyaset Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul, 1987.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2000.
- D’ENTRÉVES, Alessandro Passerin, ‘Devlet Kavramı’, **Devlet Kuramı**, derleyen: Cemal Bali Akal, Dost Yayınları, Ankara, 2000.
- ERDOĞAN, Mustafa, “De Tocqueville'in Düşüncesinde Sivil Toplum, Dernekleşme ve Siyaset”, http://www.liberal-dt.org.tr/guncel/Erdogan/me_tocqueville.htm.
- ERGÜDER, Üstün, ESMER, Yılmaz ve KALAYCIOĞLU, Ersin, **Türk Toplumunun Değerleri**, TÜSİAD, İstanbul, 1991.
- EROĞUL, Cem, **Devlet Yönetimine Katılma Hakkı**, 2.B, İmge Kitabevi, Ankara, 1999.
- JONES, Tudor, **Modern Political Thinkers and Ideas**, Routledge, London, 2002.
- KALAYCIOĞLU, Ersin, **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Üniversitesi. SBF Yayınları, İstanbul, 1983.
- KAPANİ, Münici, **Politika Bilimine Giriş**, 4.B., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988.

KIŞLALI, Ahmet Taner, **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, 4.B., İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

PEKTAŞ, Ethem Kadri, **Büyükşehir Belediyelerinin Eğitim ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994.

ÖZSEMERÇİ, Kemal, **Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri**, Sayıştay Yayınları, Ankara, 2002.,

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/elek/elekicerik/35KamuYonYolsuzluk.pdf>

SABİNE, George H., THORSON, Thomas L., **A History of Political Theory**, 4. Edition, Holt, Rinehart and Winston, International Edition, 1973.

TEKELİ, Şirin, KORAY, Meryem, **Devlet-Kadın-Siyaset**, Tüses Yayınları, 1991.

TURAN, İlter, **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1977.

Türk Gençliği ve Katılım Katıl ve Geleceğini Yarat, ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayınları, İstanbul, 2001.

UYSAL, Birkan, **Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi**, TODAİE YAYINLARI, ANKARA, 1984.